

23.2.2018

EOAK/1276/2017

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Matti Vartia

VANKIEN SJOITTAMINEN KALUSTAMATTOMIIN SELLEIHIN

1 KANTELU

Kantelija arvosteli Riihimäen vankilan C-1 eristysselliosaston rangaistus- ja tarkkailusellien kalustusta. Kantelun mukaan selleissä ei ole muuta kalustusta kuin patja lattialla. Kantelun mukaan kohtuullisena vähimmäisvaatimuksena sellaisen tilan kalustukselle, jossa voidaan säilyttää henkilöä jopa viikko, kuuluu olla pöytä ja penkki.

Kantelija pitää ihmisarvoa alentavana sitä, että joutuu syömään ruuan lattialla. Kantelijan mukaan lattialla on myös hankalaa kirjoittaa esimerkiksi valitusta rangaistuksesta hallinto-oikeuteen tai täyttää vankilan asiointilomaketta. Kantelijan mukaan kalusteet voi asentaa kiinteäksi ja valaa vaikka betonista, kuten on tehty poliisivankiloissa.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin selvitys ja lausunto:

- Riihimäen vankilan selvitys 12.4.2017
- Rikosseuraamuslaitoksen keskushallinyksikön lausunto 29.5.2017.

Selvitys- ja lausuntopyynnössä pyydettiin kiinnittämään huomioita

- 1) eristysosaston sellien kalustukseen ja niiden rakennussuunnitteluohjeiden mukaisuuteen, ja
- 2) vankien sijoittamisen perusteisiin kyseisiin selleihin ja milloin vanki sijoitetaan ja voidaan sijoittaa kalustamattomaan selliin.

Käytettävissäni on ollut myös seuraavat asiakirjat:

- rangaistussellin vankilasuunnitteluohje
- tarkkailusellin vankilasuunnitteluohje 30.6.2011
- eristyssellin vankilasuunnitteluohje 30.6.2011.

3 RATKAISU

3.1 Oikeusohjeet

Yksinäisyysrangaistuksen täytäntöönpano

Vankeuslain 15 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan, jollei muistutusta pidetä riittävänä seuraamuksena, vangille voidaan määrätä kurinpitorangaistuksena sijoittaminen yksinäisyyteen enintään kymmenen vuorokauden ajaksi (*yksinäisyysrangaistus*).

Vankeuslain 15 luvun 8 §:n 1 momentin mukaan yksinäisyysrangaistus sisältää omaisuuden hallussapidon, yhteydenpidon, kirjaston käytön, radio- ja televisio-ohjelmien seuraamisen sekä harrastus- ja vapaa-ajan toiminnan rajoittamisen. Rajoituksista voidaan poiketa, jos siihen on vangin olosuhteisiin nähden syytä. Vangin oikeutta tapaamiseen ja ulkoiluun voidaan rajoittaa vain, jos tapaamisesta tai ulkoilusta aiheutuu vaaraa vangin omalle tai muiden turvallisuudelle.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö on 5.9.2016 antanut määräyksen Kurinpitörangaistusten täytäntöönpano (5/004/2016), jossa todetaan seuraavaa.

Vankia, jolle on määrätty kurinpitörangaistuksena yksinäisyysrangaistus, pidetään erillään muista vangeista siihen tarkoitukseen varatussa huoneessa tai sellissä. ...

Ennen yksinäisyysrangaistuksen täytäntöönpanon aloittamista vangille tulee tehdä turvatarkastus ja vangin vaatetus on vaihdettava. Yksinäisyysrangaistusta suorittavalla vangilla on oikeus pitää hallussaan kohtuullinen määrä kirjallisuutta ja lehtiä, kirjoitustarvikkeita, henkilökohtaisen hygienian hoitamiseksi välttämättömiä tarvikkeita, kahvia, teetä ja soke-ria sekä tupakointivälineet. Tulentekovälineiden haltuun antamisessa tulee noudattaa tarpeellista varovaisuutta.

Ulkoilu, peseytyminen ja saunassa käynti voi tapahtua yhdessä muiden yksinäisyysrangaistusta suorittavien vankien kanssa. Yksinäishuoneet on päivittäin perusteellisesti tuuletettava ja niiden lämmityksen ja valaistuksen on oltava riittävä.

Rikosseuraamuslaitos on antanut rangaistusselliiä koskevan vankilasuunnitteluohjeen (ohjekortti 093-1011) Sen mukaan ohje koskee rangaistusselliiä, jossa pannaan täytäntöön kurinpitörangaistuksena määrätty yksinäisyys. Rangaistussellin yhteydessä tulee olla erillinen wc-tila tai yhdistetty wc-suihkutila. Kalusteet ja varusteet hankkii vankila. Kalusteet tukeutuvat seinään ja vieressä oleviin kalusteisiin. Kalusteina ovat sänky, pöytä, tuoli, lukuvalaisin (tarvittaessa) ja kirjahylly.

Erillään pitäminen järjestysrikkomuksen selvittämisen aikana

Vankeuslain 15 luvun 14 §:n 1 momentin mukaan vangin järjestysrikkomusta selvitetäessä ja päätöstä kurinpitörangaistuksen määräämisestä odotettaessa vanki voidaan pitää erillään muista vangeista, jos se on tarpeen järjestyksen säilymiseksi tai muusta erityisestä syystä. Erillään pitäminen ei saa kestää kauempaa kuin on välttämätöntä eikä yli seitsemää vuorokautta. Erillään pitämisestä tulee mahdollisimman pian ilmoittaa terveydenhuollon ammattihenkilölle.

Eristämistarkkailuun sijoittaminen

Vankeuslain 18 luvun 4 §:n 1 momentin mukaan, jos on perusteltua syytä epäillä, että vangilla vankilassa tai sinne tullessaan on kehossaan 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä, hänet saadaan sijoittaa huoneeseen tai selliin, jossa häntä ja kiellettyjen aineiden tai esineiden poistumista hänen kehostaan voidaan ympärivuorokautisesti tarkkailla ja valvoa teknisin apuvälinein tai muulla tavoin. Tällöin vangilta voidaan edellyttää myös erityisen tarkkailuvaatetuksen käyttöä. Tarkkailuvaatetusta käyttävän vangin tulee pyynnöstään päästä viivytyksettä WC-tiloihin.

Pykälän 2 momentin mukaan eristämistarkkailua saadaan jatkaa, kunnes kielletyt aineet tai esineet ovat poistuneet vangin elimistöstä tai kunnes eristämiseen ei enää muuten ole syytä. Eristämistarkkailu ei saa kuitenkaan kestää yli kuutta vuorokautta. Jos eristämistarkkailusta aiheutuu vaaraa vangin terveydelle, eristäminen on keskeytettävä. Jos vangin kehossa on henkilönkatsastuksessa havaittu 1 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä, eristämistarkkailua saadaan jatkaa kuuden vuorokauden enimmäisajan jälkeenkin, kuitenkin enintään kolme vuorokautta.

Eristämistarkkailun täytäntöönpanosta ja olosuhteista säädetään valtioneuvoston vankeudesta antaman asetuksen (vankeusasetus) 65 §:ssä. Sen 1 momentin mukaan eristämistarkkailussa vankia on tarkkailtava ja valvottava siten, ettei hän voi kätkeä tai hävittää luvattomia esineitä tai aineita. Vangin oikeuksia voidaan rajoittaa ainoastaan, jos se on välttämätöntä eristämistarkkailun tarkoituksen toteutumiseksi. Oikeuksien rajoituksia arvioitaessa on otettava huomioon, käytetäänkö valvonnassa erityistä tarkkailuvaatetusta, jolla estetään vankia saamasta haltuunsa hänen kehonsa sisällä kuljettamia kiellettyjä aineita tai esineitä.

Pykälän 3 momentin mukaan eristämistarkkailuun sijoitetulle vangille voidaan antaa haltuun kohtuullinen määrä sellaisia esineitä ja aineita, joiden haltuun antaminen ei vaaranna eristämistarkkailun tarkoitusta. Vangille voidaan antaa haltuun kirjallisuutta, lehtiä, kirjoitustarvikkeita ja elintarvikkeita. Vangille tulee järjestää mahdollisuus tupakointiin. Vangille voidaan antaa myös mahdollisuus radio- ja televisio-ohjelmien seurantaan.

Pykälän 4 momentin mukaan vangin ulkoilu ja peseytyminen tapahtuvat erillään muista vangeista. Tapaaminen voidaan järjestää vankeuslain 13 luvun 3 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla erillään muista vangeista.

Pykälän 5 momentin mukaan eristämistarkkailuun käytettävän huoneen tai sellin ilmanvaihdon, lämmityksen ja valaistuksen on oltava riittävät. Vangille tulee antaa haltuun vuodevaatteet.

Rikosseuraamuslaitos on antanut tarkkailuselliä koskevan vankilasunnitteluohjeen (ohjekortti 093-1013) Sen mukaan tarkkailuselliin sijoitetaan vanki, jota tarkkaillaan jatkuvasti epäillyn kehon sisälle kätketyn luvattoman esineen löytämiseksi. Vangilla ei ole tarkkailussa mitään varusteita mukanaan. Tarkkailusellin tulee olla turvallinen oleskella ja sen tulee täyttää vankilaturvallisuuden vaatimukset. Tarkkailusellissä ei ole kalusteita. Vuoteena on betonikoroke, joka on enintään 5 cm korkea ja jossa patjan on pysyttävä paikoillaan.

Tarkkailuun sijoittaminen

Vankeuslain 18 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan vanki saadaan sijoittaa huoneeseen tai selliin, jossa häntä voidaan ympärivuorokautisesti tarkkailla teknisin apuvälinein tai muulla tavoin, jos se on välttämätöntä:

- 1) päihtyneen tai päihdyttävien aineiden käyttämisen vieroitusoireista kärsivän vangin terveydentilan seuraamiseksi ja hänen turvallisuutensa varmistamiseksi;
- 2) itsemurhan tai itsetuhoisen käyttäytymisen estämiseksi; taikka
- 3) sellaisen väkivaltaisen käyttäytymisen hillitsemiseksi, jota ei saada estetyksi muulla tavoin ja josta saattaa aiheutua vaaraa vangin tai muun henkilön turvallisuudelle taikka huomattavaa vahinkoa omaisuudelle.

Pykälän 3 momentin mukaan tarkkailuun sijoittaminen ei saa kestää pitempään kuin on välttämätöntä, eikä yli seitsemää vuorokautta. Tarkkailuun sijoittamista saadaan kuitenkin jatkaa, jos se on välttämätöntä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua syystä. Tarkkailuun sijoittaminen on otettava uudelleen käsiteltäväksi enintään seitsemän vuorokauden väliajoin.

Tarkkailun täytäntöönpanosta ja olosuhteista säädetään vankeusasetuksen 63 §:ssä. Sen 1 momentin mukaan tarkkailun aikana vangin oikeuksia voidaan rajoittaa, jos se on välttämätöntä tarkkailun tarkoituksen toteutumiseksi. Vangin oikeuksien rajoituksissa on otettava huomioon tarkkailuun sijoittamisen peruste. Ennen tarkkailuun sijoittamista vangille on tehtävä henkilöntarkastus ja hänen vaatteensa on vaihdettava. Tarkkailun aikana vangin on käytettävä vankilan antamaa vaatetusta.

Pykälän 2 momentin mukaan tarkkailuun sijoitetulle vangille voidaan antaa haltuun kohtuullinen määrä sellaisia esineitä ja aineita, joiden haltuun antaminen ei vaaranna hänen turvallisuuttaan tai tarkkailun tarkoitusta. Vangille tulee järjestää mahdollisuus tupakointiin, jollei siitä tarkkailun peruste huomioon ottaen aiheudu vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka vangin tai muun henkilön turvallisuudelle.

Pykälän 3 momentin mukaan vangin ulkoilu ja peseytyminen tapahtuvat erillään muista vangeista. Tapaaminen voidaan järjestää vankeuslain 13 luvun 3 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla erillään muista vangeista.

Pykälän 4 momentin mukaan tarkkailuun käytettävän huoneen tai sellin ilmanvaihdon, lämmityksen ja valaistuksen on oltava riittävät. Vangin haltuun on annettava vuodevaatteet, jolle niiden antaminen vaaranna hänen turvallisuuttaan.

Rikosseuraamuslaitos on antanut eristysselliä koskevan vankilasuunnitteluohjeen (ohjekortti 093-1012). Sen mukaan eristysselliin sijoitetaan vanki, jota on jatkuvasti tarkkailtava esimerkiksi vahvan päihtymistilan tai väkivaltaisuuden takia ja mistä saattaa aiheutua vaaraa vangin omaisuudelle tai muulle turvallisuudelle. Vangilla ei ole eristyssellissä mitään varusteita mukanaan. Eristyssellin tulee olla turvallinen oleskella ja sen tulee täyttää vankilaturvallisuuden vaatimukset. Sellissä on kalterihäkki. Tilassa tulee välttää teräviä kulmia. Eristyssellissä ei ole kalusteita. Vuoteena on betonikoroke 5 cm, jossa patjan on pysyttävä paikoillaan.

3.2 Saatu selvitys

Riihimäen vankilasta saadun tiedon mukaan kaikissa C-1 eristysosaston selleissä on kalusteena ainoastaan matalalla betonikorokkeella oleva patja. Yhdessäkään sellissä ei kiinteää tuolia tai pöytää tai muutakaan kalustetta.

Selvityksessä todetaan, että eristys- ja rangaistussellien rakenteellinen toteutustapa on ollut sama peruskorjauksen valmistumisesta lähtien noin 12 vuoden ajan ja että vankila ei ole tehnyt päätöksiä sellien kalustusratkaisuista. Selvityksen mukaan laillisuusvalvojat ja muut viranomaiset ovat tarkastaneet tilat paikan päällä, eikä moitittavaa ole ilmennyt. Mahdollisten rakennemuutosten osalta asian selvittäminen tulee tehdä kiinteistön omistajan Senaattikiinteistöjen kanssa sekä tilojen vuokraajan kanssa, joka ei ole Riihimäen vankila.

Vankeja voidaan sijoittaa C-1 eristysosastolle vankeuslain 15 luvun mukaisten säännösten perusteella ja asuttaminen on lyhytaikaista. Tavanomaisesti sijoitusperusteena on väkivaltainen tai itsetuhoinen käyttäytyminen, itsensä päihdyttäminen sekä yksinäisyysrangaistuksen suorittaminen.

Kantelija on ollut C-1 eristysosastolla rangaistusselleissä 8 ja 9, joissa on lattiarakenteeseen valettu vuode noin 20 cm:n korkeudella lattiasta. Lisäksi on erillinen wc-syvennys vesipisteellä. Selleissä ei ole kiinteitä pöytiä tai tuoleja. Tarvittaessa vangille voidaan luovuttaa käyttöön kirjoittamista ja istumista varten tuoli ja kirjoitusalue. Tuolin ja kirjoitusalueen käyttöön luovuttamisessa on arvioitava asiaa liittyviä turvallisuustekijöitä.

Yksittäisen vangin kannalta asuttaminen rangaistusselliin koetaan subjektiivisesti ja yksittäisen vangin tuntemukset tällaisissa tilanteissa vaihtelevat. Selvityksen mukaan C-1 eristysosaston vangeille jaetaan yksittäispakatut ruoka-annokset selleihin. Pääsääntöisesti ihmiset syövät siten, että tarjottu ruoka syödään istuen siten, että ruoka-astiat ovat henkilön sylissä. Selvityksen mukaan vankilalla taholta ei voida myöskään vaikuttaa siihen, jos kantelija kokee kirjoittamisen vaikeaksi.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön selvityksen mukaan Rikosseuraamuslaitoksen voimassa oleva rakennussuunnitteluohje on laadittu Riihimäen vankilan peruskorjauksen jälkeen vuonna 2011. Se sisältää erilliset ohjekortit rangaistussellia, eristyssellia ja tarkkailusellia varten. Ohjeen mukaan rangaistussellissä pannaan täytäntöön kurinpitorangaistuksen määrätty yksinäisyysrangaistus. Eristysselliin sijoitetaan vanki, jota on jatkuvasti tarkkailtava esimerkiksi vahvan päihtymystilan tai väkivaltaisuuden takia ja mistä tilasta saattaa aiheutua vaaraa vangin omalle tai muiden turvallisuudelle. Tarkkailuselliin tulee sijoittaa vanki, jota tarkkaillaan jatkuvasti epäillyn kehon sisällä kätketyn esineen löytämiseksi.

Vankitietojärjestelmästä ilmenee, että kantelijan kohdalla eristysosastolle sijoittamisessa on kummassakin tapauksessa ollut kyse yksinäisyysrangaistuksen suorittamisesta.

Vankilan selvityksestä ilmenevien tietojen perusteella rakenteelliset seikat eivät ainakaan ratkaisevasti poikkea nykyisestä ohjeesta. Ohje lähtee siitä, että selleissä tulee olla turvallinen oleskella, niiden tulee täyttää vankilaturvallisuuden vaatimukset ja että vangilla on mahdollisimman vähän omaa tavaraa hallussaan. Lähtökohtana on, että vankila hankkii mahdolliset tarvittavat kalusteet, varusteet ja järjestelmät.

Rangaistussellia koskien kalustuksesta on lyhyt kuvaus ja esimerkkiratkaisun pohjapiirroksessa näkyy sänky, pöytä, tuoli ja pieni kirjahylly. Kuvauksen mukaan kalusteiden tulee tukeutua seinään ja viereisiin kalusteisiin. Tarkkailusellin ja eristyssellin osalta on vain maininta betonikorokkeena toimivasta vuoteesta. Rakennussuunnitteluohje ohjaa ensisijaisesti suljettujen vankiloiden uudisrakentamista, mutta sitä voidaan soveltaa myös peruskorjauksissa siten, kun peruskorjattava kohde antaa myöten.

Keskushallintoyksikön näkemyksen mukaan Riihimäen vankilan rangaistussellissä ei välttämättä tarvitse olla ohjekortissa kuvattua kiinteää kalustusta muun muassa seuraavista perusteista johtuen.

Vankeusasetuksen mukaan tarkkailuun ja eristämistarkkailuun käytettävien sellien ilmanvaihdon, lämmityksen ja valaistuksen on oltava riittävät. Kalustuksesta ei ole säädetty. Keskushallintoyksikön käsityksen mukaan myös Suomea velvoittava kansainvälinen sääntely lähtee siitä, että välittömät asumisolosuhteet ovat soveltuvat ja riittävät jättäen tarkemman kalustuksen avoimeksi.

Vaikka kyseissä selleissä ei ole kiinteitä pöytiä ja tuoleja, voi vanki selvityksen mukaan saada tuolin ja kirjoitusalueen turvallisuustekijät huomioiden. Vangin oman turvallisuuden ohella kyse voi olla myös henkilökunnan turvallisuudesta, mikäli selliin jouduttaisiin menemään voimakeinoin. On otettava huomioon, että vangit eivät ole selleissä vakituisesti, vaan ne on tarkoitettu lyhytaikaista, tiettyyn perusteeseen ja tarkoitukseen pohjautuvaa asuttamista varten. Vähäinen kalustus mahdollistaa myös tarvittaessa sellin käytön useampaan tarkoitukseen. Keskushallintoyksikkö pitää vankilan tapauskohtaiseen harkintaan perustuvaa käytäntöä kalustuksesta perusteltuna, kunhan tuoli ja kirjoitusalue tosiasiallisesti annetaan silloin, kun turvallisuustekijät eivät ole esteenä. Suurin osa yksinäisyysrangaistusta suorittavista suorittanee kurinpitorangaistuksen ilman turvallisuusuhkia.

Vähäisen kalustuksen voidaan katsoa olevan linjassa siihen, että näissä selleissä turvallisuusnäkökohdat ohjaavat myös omaisuuden hallussapitoa.

Keskushallintoyksiköllä ei ole saadun selvityksen perusteella aihetta epäillä, että vankeja olisi sijoitettu C-1 osaston selleihin väärin perustein taikka että kalusteiden antamisessa tapauskohtaisen harkinnan perusteella menetettäisiin virheellisesti.

3.3 Kannanotto

3.3.1 Yleistä eristysosastolle selliin sijoittamisesta ja sellin olosuhteista

Vankeja sijoitetaan eristysosaston selleihin yleisesti yksinäisyysrangaistuksen suorittamiseksi, erillään pitämiseksi järjestysrikkomuksen selvittämisen aikana sekä tarkkailuun ja eristämistarkkailuun sijoittamiseksi. Säännökset eivät edellytä sitä, että vangit tulisi edellä mainituissa tapauksissa sijoittaa juuri eristysosastolle, vaan säännösten mukaan vangit voidaan edellä mainituissa tapauksissa sijoittaa ”huoneeseen tai selliin”.

Yksinäisyysrangaistuksessa on kyse vangille määrätystä kurinpitörangaistuksesta, jonka tarkoituksena tai sisältönä on vangin erillään pitäminen muista vangeista ja hänen oikeuksiensa rajoittaminen laissa tarkemmin määritellyissä asioissa.

Vangin erillään pitämisessä järjestysrikkomuksen selvittämisen aikana sekä tarkkailuun ja eristämistarkkailuun sijoittamisessa on kyse turvaamistoimenpiteistä. Niissä ei siten ole kyse rankaisutoimenpiteestä, eikä toimintatapa saa vaikuttaa rangaistuksenomaiselta menettelyltä. Vangin mahdollinen syyllistyminen järjestysrikkomukseen todetaan vasta myöhemmin kurinpitokäsittelyssä.

Eristysosastolle selliin sijoittamisen perusteet eroavat siten perusteiltaan ja tarkoituksiltaan toisistaan ja tilanteet voivat muutenkin olla varsin erilaisia.

Vankeuslaissa ja -asetuksessa ei ole erikseen säännöksiä asuinsellien tai eristysosaston sellien kalustamisesta. Käsitakseni mukaan sellien kalustamisesta on annettu ohjeita ainoastaan Rikosseuraamuslaitoksen vankilasuunnitteluohjeissa. Vankilasuunnitteluohjeet on tarkoitettu ensisijaisesti uudisrakentamiseen. Korjausrakentamiseen niitä voidaan käyttää soveltuvin osin.

Kysymystä sellien kalustamisesta ei nähdäkseni voida ratkaista yksinomaan vankilasuunnitteluohjeen määräyksillä. Vankeuslain 1 luvun yleiset säännökset vankeuden täytäntöönpanosta ja sen sisällölle asetettavista vaatimuksista on huomioitava myös sellien kalustamista arvioitaessa. Vankeuslaissa edellytetään, että vankeuden täytäntöönpano ei saa aiheuttaa vangin oikeuksiin eikä olosuhteisiin muita rajoituksia kuin niitä, joista säädetään lailla tai jotka välttämättä seuraavat itse rangaistuksesta. Edellä mainittujen toimenpiteiden aikana vankiin ei siten voida kohdistaa sellaisia rajoituksia, jotka eivät ole perusteltuja tai tarpeellisia toimenpiteiden tavoitteiden toteutumisen kannalta.

Euroopan neuvoston vankilasääntöjen kohdan 18.10 mukaan vangit on sijoitettava tiloihin, joissa on vain välttämätön määrä rajoittavia turvajärjestelyitä suhteessa siihen uhkaan, että he pakenisivat tai vahingoittaisivat itseään tai muita.

Euroopan neuvoston kidutuksen vastainen komitea (CPT) on 21. yleiskertomuksessaan (1.8.2010-2011) ottanut laajasti kaataa eristyssellien (*solitary confinement*) materiaaliin olosuhteisiin (CPT/Inf(2011)28-part2; <https://rm.coe.int/16806cccc6>). CPT jaottelee eristysselliin sijoittamisen neljään eri tyyppiin, jotka vankeuslain mukaisesti arvioituna ovat lähinnä

1. tuomioistuimen tutkintavangille määräämät tutkinnalliset eristykset (*solitary confinement as a result of a court decision*)
2. yksinäisyysrangaistuksen suorittaminen (*solitary confinement as a disciplinary sanction*)
3. asuminen erillään vangin omasta pyynnöstä (*solitary confinement for protection purposes*), ja

4. erillään pitäminen vankeuslain 18 luvun 5 §:n perusteella sekä osittain erillään pitäminen järjestysrikkomuksen selvittämisen aikana ja tarkkailuun sijoittamisen aikana (*admitstrative solitary confinement for preventive purposes*).

CPT:n mukaan eristykseen käytettyjen sellien tulee täyttää samat vähimmäisvaatimukset, joita sovelletaan muiden vankien asuttamiseen. Sellien pitää olla muun muassa riittävän suuret ja vankien on pystyttävä lukemaan siellä sekä luonnonvalossa että keinovalossa. Lämmityksen ja ilmastoinnin on oltava myös riittävät (kohdat 58 ja 59).

CPT katsoo, että eristyssellien pitäisi olla samalla tavalla kalustettuja kuin normaalit asuinsellit pois lukien eristysselli, jossa pannaan täytäntöön yksinäisyysrangaistus. CPT katsoo, että tällaisissakin selleissä tulisi olla kalusteina vähintään pöytä, asianmukainen istuin päiväsaikaan (eli tuoli tai penkki) ja asianmukainen sänky ja vuodevaatteet yöllä (kohta 60).

Käsittelen seuraavassa sellien kalustamista ja kalustamisessa huomioitavia asioita erikseen yksinäisyysrangaistusta täytäntöönpannassa, erillään pidettäessä järjestysrikkomuksen selvittäessä sekä eristämistarkkailuun ja tarkkailuun sijoitettaessa.

3.3.2 Sellikalustus yksinäisyysrangaistusta täytäntöön pantaessa

Yksinäisyysrangaistuksen tarkoituksena ja sisältönä on vangin erillään pitäminen muista vankeista ja hänen oikeuksiensa rajoittaminen laissa tarkemmin määrättyissä asioissa. Rangaistus sisältää rajoituksia omaisuuden hallussapitoon, yhteydenpitoon, kirjaston käyttöön, radio- ja televisio-ohjelmien seuraamiseen sekä harraste ja vapaa-ajan toimintaan. Yksinäisyysrangaistusta suorittavalla vangilla on oikeus pitää hallussaan kohtuullinen määrä kirjallisuutta ja lehtiä, kirjoitustarvikkeita, henkilökohtaisen hygienian hoitamiseksi välttämättömiä tarvikkeita, kahvia, teetä ja sokeria sekä tupakointivälineet.

Yksinäisyysrangaistukseen ei sisälly, eikä kuulu muutoin normaalista vankeudesta poikkeavia ankarampia olosuhteita. Rikosseuraamuslaitoksen määräyksen mukaan yksinäisyysrangaistus voidaan panna täytäntöön siihen tarkoitukseen varatussa huoneessa tai sellissä. Se voidaan siten hyvin panna täytäntöön myös muualla kuin eristysosaston sellissä. Todettakoon, että ainakin Jokelan vankilassa on pitkälti tavallista asuinsellillä vastaava huone, jossa pannaan täytäntöön yksinäisyysrangaistuksia.

CPT:n edellä mainitussa kannanotossa katsotaan, että selleissä, joissa pannaan täytäntöön yksinäisyysrangaistuksia, tulisi olla kalusteina vähintään pöytä, asianmukainen istuin päiväsaikaan ja asianmukainen sänky yöllä. Myös vankilasuunnitteluohjeen mukaan sellissä, jossa pannaan täytäntöön kurinpitorangaistuksena määrätty yksinäisyys, kalusteina ovat sänky, pöytä, tuoli, lukuvalaisin (tarvittaessa) ja kirjahylly.

AOA Jussi Pajuojaan Mikkelin vankilaan marraskuussa 2016 suorittamalla tarkastuksella (EOAK/4397/2016) kiinnitettiin huomiota siihen, että eristyssellien kalterihäkin olosuhteet olivat erittäin karut. Selleissä ei ollut mitään kalusteita ja betonilattialla oli vain paikka patjaa varten. Tarkastuskertomuksessa todettiin seuraavaa.

”Vangeille määrättävät yksinäisyysrangaistukset pannaan täytäntöön eristyssellissä. Sellillä on pidettävä olosuhteiltaan erittäin rankkana yksinäisyysrangaistuksen täytäntöönpanoon, jonka päätarkoituksena on vankeuslain 15 luvun 8 §:n (ja TVL 10:8) mukaan sisältää omaisuuden hallussapidon, yhteydenpidon, kirjaston käytön radio- ja televisio-ohjelmien sekä harraste- ja vapaa-ajan toiminnan rajoittamisen. Rikosseuraamuslaitoksen tarkastuskertomuksessa katsottiin, että vankilan tulisi huolehtia siitä, että vanki ei joudu olemaan eristyssellissä pidempään kuin on välttämätöntä ja että kurinpitorangaistus voidaan

panna täytäntöön myös muussa sellissä, jos vanki käyttäytyy rauhallisesti. Myös AOA:n tarkastuksen aikana vankilan johtajan kanssa keskusteltiin siitä, että yksinäisyysrangaistuksia voitaisiin panna täytäntöön matkaselliosaston sellissä. AOA katsoo, että yksinäisyysrangaistuksia ei tulisi panna täytäntöön vankilan eristyksellisen kaltaisissa olosuhteissa.”

AOA Jussi Pajuoja on Vaasan vankilaan toukokuussa 2017 tehdyn tarkastuksen pöytäkirjassa (EOAK/2705/2017) todennut seuraavaa eristyksellistä, jossa pantiin täytäntöön kurinpitöraangaistuksia.

”Sellissä ei ole kalusteita. Sellin lattialla on ohut patja. Selliiä on pidettävä olosuhteiltaan sopimattomana yksinäisyysrangaistuksen täytäntöönpanoon. Yksinäisyysrangaistuksen sisältönä on vangin sijoittaminen rangaistuksen ajaksi erilleen muista vangeista ja rangaistus sisältä vankeuslain 15 luvun 8 §:n ja tutkintavankeuslain 10 luvun 8 §:n mukaan omaisuuden hallussapidon, yhteydenpidon, kirjaston käytön radio- ja televisio-ohjelmien sekä harraste ja vapaa-ajan toiminnan rajoittamisen. Yksinäisyysrangaistus ei lain mukaan sisällä muutoin normaalista vankeudesta poikkeavia ankarampia olosuhteita esimerkiksi sijoittamista kalustamattomaan selliin, jossa vanki joutuu oleskelemaan ja nukkumaan lattialla eikä pysty syömään pöydän ääressä istuen.

Apulaisoikeusasiamies katsoo, että yksinäisyysrangaistuksia ei tule panna täytäntöön Vaasan vankilan eristyksellisen kaltaisissa olosuhteissa. Vastaavasti pidettäessä vankia erillään järjestysrikkomuksen selvittämistä varten eristyksellisen kaltaiset olosuhteet ovat sopimattomat, ellei vangin käytös poikkeuksellisesti edellytä niitä. ...

Apulaisoikeusasiamies totesi, että kyseistä eristyksellistä ei tulisi käyttää muissa tilanteissa kuin silloin, kun kalustamattomuus on selvästi perusteltua.”

Riihimäen vankilan selvityksen mukaan rangaistussellissä yksinäisyysrangaistusta suorittaville voidaan tarvittaessa luovuttaa käyttöön kirjoittamista ja istumista varten tuoli ja kirjoitusalue. Tavaroita luovutettaessa on arvioitava asiaan liittyviä turvallisuustekijöitä. Selvityksessä ei oteta kantaa pöydän antamiseen. Selvityksestä ei myöskään ilmene, että kantelijalle ja kenellekään muulle aikaisemmin yksinäisyysrangaistusta suorittaneelle vangille olisi annettu haltuun tuolia ja pöytää.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö piti lausunnossaan vankilan tapauskohtaiseen harkintaan perustuvaa käytäntöä kalustuksessa perusteltuna, kunhan tuoli ja kirjoitusalue tosiasiallisesti annetaan silloin, kun turvallisuustekijät eivät ole esteenä. Keskushallintoyksikkö totesi myös, että suurin osa yksinäisyysrangaistusta suorittavista suorittanee kurinpitöraangaistuksensa ilman turvallisuusriskkejä.

Voin pitkälti yhtyä keskushallintoyksikön edellä toteamaan. Käsitykseni mukaan sellin tai huoneen kalustuksesta yksinäisyysrangaistuksen aikana voinee vain poikkeuksellisissa tilanteissa aiheutua vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle. Käsitykseni mukaan esimerkiksi kalustuksena olevasta pöydästä tai tuolista voi vain erittäin harvoin aiheutua sellaista turvallisuusriskkejä henkilökunnalle, että niiden antamatta jättäminen voisi olla perusteltua. Selvytykseni todettakoon, että tällaista vaaraa ei voi aiheutua silloin, jos yksinäisyysrangaistus pannaan täytäntöön sellissä, jossa on betoninen sänky, pöytä ja tuoli, tai kalusteet ovat muuten asianmukaisesti kiinnitetyt.

Lähtökohtana ja pääsääntönä tulee siten olla se, että yksinäisyysrangaistusta suorittava sijoitetaan kalustettuun selliin, ellei kalusteettomaan selliin sijoittamiselle ole merkittäviä turvallisuusperusteita. Näin ollen ei voida myöskään lähteä siitä, että vangin tulisi erikseen pyytää saada kalustamattomaan selliin pöytä ja tuoli.

3.3.3 Sellikalustus järjestysrikkomuksen selvittämisen aikaisen erillään pitämisen aikana

Järjestysrikkomuksen selvittämisen aikana erillään muista pidettävien olosuhteista ei ole annettu omia säännöksiä ja heitä koskevat tilanteet voivat myös vaihdella paljon.

AOA Jussi Pajuoja on päätöksessään 5.10.2015 (dnro 4020/4/14) todennut, että erillään pitäminen vankeuslain 15 luvun 14 §:n perusteella ei rinnastu yksinäisyysrangaistuksen suorittamiseen, koska vangin ei vielä ole todettu syyllistyneen järjestysrikkomukseen. Vangin mahdollinen syyllistyminen järjestysrikkomukseen todetaan vasta kurinpitokäsittelyssä. Kyse ei ole, eikä saa olla, rankaisutoimenpiteestä, vaan vankilan järjestyksen säilymisestä ja/tai epäilyllisen rikkomuksen selvittämisen turvaamisesta. Erillään pitämisen tarkoitus ratkaisee sen, kuinka paljon vangin oikeuksia on perusteltua rajoittaa.

Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen on 31.12.2009 päätöksessään (dnro 1042/4/08) todennut myös, etteivät vankeuslain 15 luvun 14 §:n nojalla erillään pidettävän vangin oikeudet voi olla ainakaan suppeammat kuin yksinäisyysrangaistusta suorittavan vangin.

AOA Jussi Pajuoja ei edellä mainitulla Mikkelin vankilaan marraskuussa 2016 suorittamalla tarkastuksella (EOAK/2705/2017) kiinnittänyt huomiota ainoastaan siihen, että eristyssellin olojen karuuden johdosta siellä ei tulisi panna yksinäisyysrangaistuksia, vaan hän otti kantaa tilojen sopivuuteen vangin sijoittamiseen erillään pitämisen aikana. Tarkastuspöytäkirjassa todettiin seuraavaa.

”Eristyssellejä käytetään myös silloin, kun vankia pidetään erillään järjestysrikkomuksen selvittämistä varten ennen kurinpitovangin määräämistä. AOA katsoo, että kyseisellä perusteella vanki tulisi sijoittaa kyseisiin tiloihin vain poikkeuksellisesti ja silloinkin mahdollisimman lyhyeksi ajaksi. Tällöin on varmistettava ensinnäkin siitä, että vankeuslain 15 luvun 14 §:n mukaiset edellytykset yleensä täyttyvät.”

Voin yhtyä edellä mainittuihin kannanottoihin. Asiassa on kyse turvaamistoimenpiteestä eikä vankiin sen yhteydessä tule kohdistaa muita kuin toimenpiteen tarkoituksen kannalta välttämättömiä rajoituksia. Käsitelmäni mukaan edellä yksinäisyysrangaistusta suorittavan sellin kalustamisesta todettu koskee siten lähtökohtaisesti minimivaatimuksena myös järjestysrikkomusta selvitettyä erillään pidettäviä. Mikäli erillään pitäminen perustuu vankilaan järjestykseen liittyviin turvallisuusperusteisiin ja tilanteeseen liittyy esimerkiksi vangin voimakasta väkivaltaista käytöstä, voi tietyissä tapauksissa olla perusteltua katsoa, että sellin irtomisesta kalustuksesta voi varsinkin erillään pitämisen alussa aiheutua vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle. Mikäli vankilassa ei ole kiinteillä kalusteilla varustettua eristysselliä, voi tällöin olla perusteltua olla antamatta kalusteita haltuun eristysselliin.

3.3.4 Sellikalustus eristämistarkkailuun sijoitetulla

Eristämistarkkailussa vanki sijoitetaan selliin, jossa häntä ja kiellettyjen aineiden poistumista kehosta voidaan tarkkailla ympärivuorokautisesti kameravalvonnalla ja henkilökunnan paikalla ollen. Eristämistarkkailussa on oleellista se, että vankila pystyy valvomaan vangin kehon tyhjentyä ja että vanki ei pysty kätkemään ja hävittämään kehonsa sisällä kuljettamia aineita.

Eristämistarkkailuun sijoittamista koskevia säännöksiä muutettiin varsin huomattavasti vuonna 2015 toukokuussa voimaan tulleilla muutoksilla. Vankeuslakiin otettiin tällöin säännös siitä, että eristämistarkkailun valvonnassa voidaan käyttää erityistä tarkkailuvaatetusta, joka estää kehossa mahdollisesti kuljetettujen aineiden hävittämisen ja piilottamisen. Lain esitöissä todet-

tiin, että tarkkailuvaatetus mahdollistaa lisäksi sen, että ”vangin eristämistarkkailun olosuhteita voidaan parantaa, koska haltuun annettavien tavaroiden määrää ei ole tarvetta rajoittaa kiellettyjen aineiden piilottamisvaaran takia” (HE 45/2014 vp s. 14).

Vankeusasetukseen otettiin samalla säännökset eristämistarkkailun olosuhteista. Valtioneuvoston vankeudesta antaman asetuksen (548/2015) 65 §:n mukaan vangin oikeuksia voidaan rajoittaa ainoastaan, jos se on välttämätöntä eristämistarkkailun tarkoituksen toteutumiseksi. Oikeuksien rajoituksia arvioitaessa on otettava huomioon, käytetäänkö valvonnassa erityistä tarkkailuvaatetusta. Asetuksen mukaan eristämistarkkailuun sijoitetulle vangille voidaan antaa haltuun kohtuullinen määrä sellaisia esineitä ja aineita, joiden haltuun antaminen ei vaaranna eristämistarkkailun tarkoitusta. Vangille voidaan antaa haltuun kirjallisuutta, lehtiä, kirjoitustarvikkeita ja elintarvikkeita. Vangille tulee järjestää mahdollisuus tupakointiin. Vangille voidaan antaa myös mahdollisuus radio- ja televisio-ohjelmien seurantaan.

Käsitykseni mukaan edellä mainituilla säännöksillä oli tarkoitus sekä selventää että parantaa eristämistarkkailuun sijoitettujen olosuhteita.

Oikeusasiamiehen päätöksissä on jo aiemmin otettu kantaa ja arvosteltu eristämistarkkailun olosuhteita. Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen totesi jo päätöksessään 14.8.2012 (dnro 3857/4/10), että eristämistarkkailun valvonnan onnistumisen kannalta onkin perusteltua, että eristyssellin varustusta ja vangin haltuun annettavien tavaroiden määrää on rajoitettu, jolloin pystytään minimoimaan riskiä siitä, että vanki valvonnasta huolimatta piilottaisi, hävittäisi tai nielisi kiellettyjä aineita tai esineitä. Kun vanki on ympärivuorokautisessa kameravalvonnassa tilannetta varten erikseen rakennetussa sellissä, jota henkilökunnalla on mahdollisuus tarkastaa aina tarvittaessa, valvonnan vaatimuksia ei oikeusasiamiehen näkemyksen mukaan ole kuitenkaan perusteltua ”ylikorostaa” suhteessa vangin oikeuksien rajoittamiseen. Päätöksessä ei nähty myöskään estettä muun muassa sille, miksi vangille ei annettaisi mahdollisuutta televisio- ja radio-ohjelmien seuraamiseen.

Edellä mainitulla Vaasan vankilaan toukokuussa 2017 suoritetulla tarkastuksella (EOAK/2705/2017) apulaisoikeusasiamies kiinnitti huomiota myös eristämistarkkailun täytännönpäntöönpanoon kalustamattomassa sellissä. Tarkastuspöytäkirjassa todettiin, että eristämistarkkailun osaltakaan ei pääsääntöisesti ole perusteita sille, että sellissä ei ole minkäänlaisia, edes kiinteitä kalusteita, ja että yksinkertainen kiinteä kaluste ei yleensä voine olla este turvallisuudelle ja riittävälle valvonnalle.

Eristämistarkkailut pannaan täytännönpäntöön kameravalvotuissa kalterihäkkillisissä kalustamattomissa selleissä. Eristämistarkkailun olosuhteet olleet olleet ja ovat edelleenkin yleensä erittäin ankeat ja karut verrattuna vankien normaaleihin asuinolosuhteisiin sekä myös yksinäisyysrangaistuksen olosuhteisiin. Eristämistarkkailussa on kyse kuitenkin turvaamistoimenpiteestä eikä vankiin tule sen yhteydessä kohdistaa muita kuin toimenpiteen tarkoituksen kannalta välttämättömiä rajoituksia. Eristämistarkkailujen lopputulos on myös varsin usein se, että vangilta ei ole sen aikana löytynyt kiellettyjä aineita tai esineitä.

Käsitykseni mukaan vankilasuunnitteluohjeen määräykset eristämistarkkailusellistä ovat vanhentuneet, eivätkä ne vastaa nykyisiä eristämistarkkailun olosuhteita koskevia säännöksiä. Ohjeen mukaan eristämistarkkailuun sijoitetulla ei olisi mitään varusteita mukanaan. Nykyisten säännösten mukaan vangille voidaan antaa mahdollisuus myös televisio- ja radio-ohjelmien seurantaan, jota ei ole ohjeessa huomioitu. En voi myöskään ymmärtää perustetta sille, että vuoteen betonikorokkeen enimmäiskorkeus on asetettu ohjeessa vain 5 senttimetrin korkeuteen.

Eristämistarkkailuun sijoittamisessa kalusteiden vaikutus liittyy lähinnä tilan valvontaan ja tarkastettavuuteen. Käsitykseni mukaan aineiden kätkeminen esimerkiksi sellissä olevaan pöytään tai tuoliin on vaikeaa ja niiden tarkastaminen on helppoa. Käsitykseni mukaan tällä hetkellä eristämistarkkailun olosuhteet eivät vastaa sitä, mitä voimassa olevissa säännöksissä niistä on todettu ja tarkoitettu. Sellin kalusteet voivat olla ainakin osittain myös kiinteitä ja kalusteet voidaan sijoittaa siten, etteivät ne vaikeuta valvontaa. En näe perustetta sille, miksi eristämistarkkailuun sijoitettua ei voitaisi sijoittaa esimerkiksi selliin, jossa on pöytä, tuoli ja vuode.

3.3.5 Sellikalustus tarkkailuun sijoitetulla

Tarkkailuun sijoittaminen voi perustua vangin voimakkaan päihtymystilan itselleen aiheuttaman turvallisuusriskin lisäksi myös vangin itsetuhoisen käytöksen estämiseen tai sellaisen väkivaltaiseen käyttäytymisen hillitsemiseen, joka aiheuttaa vaaraa vangin tai muiden henkilöiden turvallisuudelle.

Tarkkailuun sijoittamisen perusteet ovat pääosin sellaisia, että kalusteet voivat olla vangille turvallisuusriski. Väkivaltaisen käyttäytymisen tai itsetuhoisuuden perusteella tarkkailuun sijoitettujen kohdalla on otettava huomioon turvallisuustekijät sekä vangin että henkilökunnan kannalta. Sellien kalustuksella voi näissä tapauksissa olla erittäinkin merkittävää vaikutusta tarkkailun täytäntöönpanon tarkoituksen kannalta, mutta ei välttämättä kaikissa tapauksissa.

Vankeusasetukseen otettiin vuonna 2015 säännökset myös tarkkailun olosuhteista. Asetuksen 63 §:n mukaan vankien oikeuksia voidaan rajoittaa ainoastaan, jos se on välttämätöntä tarkkailun tarkoituksen toteutumiseksi ja oikeuksien rajoituksissa on otettava huomioon tarkkailuun sijoittamisen peruste. Oikeusministeriön laatimassa asetusmuistiossa todettiin, että tarkkailun sijoittamisen perusteet vaihtelevat ja tämän johdosta vangin oikeuksia rajoitettaessa olisi otettava huomioon tarkkailuun sijoittamisen peruste. Käsitykseni mukaan tarkkailuun sijoittamisen ei tulisi siten automaattisesti johtaa siihen, että vanki joutuu esimerkiksi syömään lattialla.

Edellä mainitulla Vaasan vankilaan toukokuussa 2017 suoritetulla tarkastuksella (EOAK/2705/2017) kiinnitettiin huomiota myös tarkkailun täytäntöönpanoon kalustamattomassa sellissä. Tarkastuspöytäkirjassa todettiin, että tarkkailun osaltakaan ei pääsääntöisesti ole perusteita sille, että sellissä ei ole minkäänlaisia kalusteita.

Todettakoon, että psykiatrisissa sairaaloihin tehdyillä tarkastuksilla on havaittu erilaisia ratkaisuja vastaaviin ongelmiin eristettynä olevien potilaiden kohdalla. Eräiden psykiatristen sairaaloiden tarkastusten yhteydessä on todettu, että eristetylle potilaalle tuodaan ruokailun ajaksi eristystilaan kuution mallinen pöytä, joka on valmistettu pehmeähköstä materiaalista (dnrot 1220/2/11 ja 2322/3/14). Erään toisen psykiatrisen sairaalan tarkastuksella todettiin, että eristyshuoneessa oli patjana sänkymäinen patja sekä kuutio, jota voi käyttää istumiseen ja esimerkiksi ruokailussa (EOAK/5042/2016).

Pidän perusteltuna ja tärkeänä, että myös tarkkailuun sijoitettujen ongelmallisten ja vaikeiden tapausten kohdalla pyritään löytämään sellaisia ratkaisuja, joilla voidaan parantaa myös heidän olosuhteitaan kalustuksen osalta.

3.3.6 Yhteenveto ja ehdotetut toimenpiteet

Eristysosastolle selliin sijoittamisen perusteet eroavat perusteiltaan ja tarkoituksiltaan toisistaan ja tilanteet voivat muutenkin olla varsin erilaisia. Tämä tarkoittaa sitä, että on tapauskohtaisesti harkittava, millaiseen selliin ja olosuhteisiin vanki on kussakin yksittäisessä tilanteessa

sijoitettava. Ei voida siten lähteä siitä, että vanki voitaisiin kaikissa edellä mainituissa tilanteissa sijoittaa eristysosastolle kalustamattomaan selliin.

Olen edellä yksityiskohtaisesti käsitellyt kalusteiden antamisen ja niiden epäämisen liittyviä asioita erikseen yksinäisyysrangaistuksen, järjestysrikkomuksen tutkinnan aikaisen erillään pitämisen sekä eristämistarkkailun ja tarkkailun aikana. Kalusteiden puuttuminen selleistä on sellainen asia, joka ei monissakaan tapauksissa saa tukea lainsäädännöstä. Pidän tällä hetkellä suurena ongelmana sitä, että yksinäisyysrangaistuksen, tutkinnallisen erillään pitämisen ja eristämistarkkailun ja osittain tarkkailunkin olosuhteet ovat monessa vankilassa käytännössä paljon ankarammat kuin on perusteltua ja tarpeellista. Vankien ihmisarvoisen kohtelun kannalta en pidä hyväksyttävänä sitä, että he joutuvat syömään lattialla.

Selvityksissä on vedottu siihen, että kalustamattomat sellit on tarkoitettu vain lyhytaikaista asuttamista varten. Käsitelmäni mukaan kyseisellä asialla ei voida kuitenkaan kestävästi perustella asiaa. Vaikka selleihin sijoittaminen onkin usein varsin lyhytaikaista, enimmäisajat yksinäisyysrangaistukselle on kuitenkin kymmenen vuorokautta, eristämistarkkailulle yhdeksän vuorokautta ja erillään pitämiseksi järjestysrikkomuksen selvittämisen johdosta seitsemän vuorokautta. Tarkkailuun sijoittamiselle ei ole asetettu ollenkaan enimmäisaikaa. Joka tapauksessa kalusteiden puuttumiselle ei usein ole perusteita edes lyhytaikaisten asuttamisten osalta.

Edellä todetuista syistä pidän ongelmallisena sitä, että vankilan edellä mainittuihin tarkoituksiin käytetyt eristysosaston sellit ovat kaikki kalustamattomia, kuten Riihimäen vankilassa. Sellien kalustamattomuutta koskevat ongelmat eivät kuitenkaan koske ainoastaan Riihimäen vankilaa, vaan myös muita vankiloita. Mikäli sellissä ei ole valmiiksi kiinteitä kalusteita, kalusteiden antaminen edellyttää sitä, että sellaiset on vankilaan etukäteen hankittu. Käsitelmäni mukaan tällaisia tapauksia varten vankiloihin tulisikin hankkia kalusteita selliin annettavaksi. Kalusteiden saaminen ei voi olla riippuvainen siitä, että vanki niitä erikseen pyytää, vaan niiden tulisi olla valmiiksi sellissä tai niitä tulisi vähintäänkin tarjota vangille.

On tietenkin mahdollista, että vankilat itse hankkivat kalusteet kyseisiä tilanteita varten. Pitäisin kuitenkin perusteltuna sitä, että keskushallintoyksikkö ja rikosseuraamusalueiden aluekeskukset ottaisivat tehtäväkseen huolehtia siitä, että vankiloihin hankitaan tarvittavat kalusteet. Tällöin voidaan varmistua myös siitä, että valitut kalusteet ovat ominaisuuksiltaan ja rakenteeltaan sellaisia, että ne on helppo tarkastaa ja että niistä ei aiheudu turvallisuusuhkaa vangille tai henkilökunnalle.

Kiinnitän Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön huomiota edellä todettuun sellien kalustamisesta ja olosuhteista myös uusia vankiloita suunniteltaessa ja vanhoja peruskorjattaessa sekä eristysosaston remonttien yhteydessä.

Vankiloissa on myös erilaisia käytäntöjä ja ohjeistuksia siinä, miten menetellään pantaessa täytäntöön edellä mainittuja toimenpiteitä ja millaisia sellejä on käytettävä missäkin tilanteessa. Käsitelmäni mukaan ja havaintojeni perusteella kaikissa vankiloissa ei ole täysin selvää, millaisia sellejä on käytettävä missäkin tapauksessa. Vankiloissa vaikuttaa sinällään olevan selvää se, että kameravalvontaa voidaan kohdistaa ainoastaan tarkkailussa ja eristämistarkkailussa oleviin ja että kameravalvonta otetaan pois päältä, mikäli vanki muusta syystä sijoitetaan kyseiseen selliin, mutta muilta osin vankiloiden menettely vaikuttaa monesti osittain satumanvaraiselta. Havaintojeni perusteella vankeja varsin usein sijoitetaan järjestysrikkomuksen selvittämisen perusteella eristyselliin erilleen muista vangeista arvioimatta asianmukaisesti sitä, täytyvätkö tapauksessa erillään pitämisen edellytykset. Käsitelmäni mukaan asia on ongelmallinen myös vankien yhdenmukaisen kohtelun kannalta. Pidänkin perusteltuna ja tärkeänä, että Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö antaisi vankiloille ohjeistuksen

siitä, miten ja millaisissa olosuhteissa yksinäisyysrangaistus, erillään pitäminen järjestyksessä rikkomuksen selvittämisen perusteella sekä tarkkailu ja eristämistarkkailu tulee panna täytäntöön.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsityksen asiamukaisesta menettelystä sellien kalustamisessa yksinäisyysrangaistuksen, järjestyksessä rikkomuksen tutkinnan aikaisen erillään pitämisen sekä eristämistarkkailun ja tarkkailun aikana Riihimäen vankilan ja Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän niille jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköä pyydetään antamaan päätös tiedoksi rikosseuraamusalueiden aluekeskuksille ja vankiloille.

Pyydän Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköä ilmoittamaan 1.8.2018 mennessä, mihin toimenpiteisiin edellä mainittu kannanottoni kalusteiden hankkimisesta ja ohjeistuksen laatimisesta ovat antaneet aihetta.